

живої великоруської мови” В.І.Даля: *кумыс, кумыз* – ‘квашеное кобылье молоко, любимый напиток кочевых племен: его готовят в мехе (большой, *саба*; малый *турсук*; на Кавк. *бурдюк*, у русских *козевка*), наливая молоко с водою на закваску и сильно пахтая. чтобы молоко, до окончания кислого брожения, перешло в винное’ [3, Т.ІІ, С.218].

Що ж до айрана, то це кисломолочний напій із знежиреного овечого, коров’ячого (частіше – у суміші) молока. Знежирене молоко заквашують у теплом вигляді, ставлять у тепле місце й перед уживанням розмішують водою. Пор. у В.І.Даля: *айран* – ‘разболтанная на воде простокваша для питья’ [3, ТІ, С.7].

Лексикографічна презентація етнолексемі-запозичення є складним завданням і вимагає особливих принципів, які б враховували не лише корелятивність номінацій у різних мовах, але й специфічні етнічні детерміновані компоненти значення, оскільки лексична система кожної мови представляє національну своєрідність мовного членування світу, відображає найтонші нюанси його сприйняття народом, народну психологію, духовний склад нації.

1. Толстой Н.И. О предмете этнолингвистики и ее роли в изучении языка и этноса // *Ареальные исследования в языкознании и этнографии. Язык и этнос /Отв. ред. Н.И.Толстой.-Л.: Наука, 1983. – С.182.* 2. *Словарь русского языка: В 4-х т. /Под ред. А.П.Евгеньевой.-М.: Русский язык, 1985 – 1988.* 3. *Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка: В 4-х т.- М.: Русский язык, 1998.*

НАЗВИ НАРОДНИХ ДУХОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У МУЗИЧНІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

© Софія Булик-Верхола, 2000

Львівський національний університет

Система музичних термінів української мови є різноманітною, у неї входять назви музичних інструментів, діячів, жанрів, видів, течій, напрямів, шкіл, теоретичних понять тощо. Музичні інструменти традиційно поділяють на струнні, духові та ударні.

Роги, трубчасті кістки тварин, пустотілі раковини, які спочатку служили людям засобом контактування, згодом, коли на них було зроблено отвори для пальців, що давало можливість змінювати висоту звука, стали першими духовими інструментами. За часом виникнення духові музичні інструменти вважаються пізнішим (після ударних) і якісно новим етапом розвитку народного інструментарію.

Духові інструменти, які побутують у різних регіонах України, за способом звукодобування поділяються на три основні групи: 1) свистячі або лабіальні (*сопілка* та її різновиди, *свистки*); 2) амбушурні (*ріг*, *трембіта*, *труба*); 3) язичкові (*дуда*, *дримба*, *луска*).

До першої групи зараховуємо *сопілку* (*денцівку*), *дудку*, *свисток*, *пищалку*, *теленку*, *жоломію*, *флерку*, *флюяру*, *кувицю* та ін. Усі ці інструменти об’єднує подібний спосіб добування звука, відрізняються вони будовою. Окремі назви є синонімічними (те чи інше називання музичного інструмента обмежене територіально). Ці інструменти вже були предметом наукового дослідження у науковій літературі [1,3,8,21]. Мова йде не про опис цих інструментів, а про подачу їх назв, які відзначаються різноманітністю, вимагають уточнень і наукової класифікації.

Лише зібравши усі відомі і забуті назви народної музичної лексики, вивчивши і систематизувавши її, можна в майбутньому прийти до уніфікації цих найменувань у літературній мові.

Сопілка – один із найстаріших музичних інструментів, що існує у багатьох народів світу, лише по-різному оформлюється і по-іншому іменується. Згадку про цей інструмент знаходимо ще у писемних джерелах східних слов'ян XI ст. В Україні їй поруч із скрипкою, бандурою і цимбалами судилось стати національним інструментом і відіграти важливу роль у становленні народної інструментальної музики. Назва *сопілка* – віддієслівне утворення від *сопіти*, *сопти* – “важко дихаючи, перев. носом, видавати звуки з присвистом” [12, т.IX, с.462] – існує у таких видозмінах: *сопівка* [9, т.IV, с.168], *сопіелка*, *сопівка* [х.Майдан, с.Маренін], *супівка* [с.Ільник], *сопілчина* – розм. [16, т.V, с.411], *сопілочка* [16, т.V, с.411], *сопілонька* [16, т.V, с.411].

Хоча назва *сопілка* відома на усій території України, цей інструмент має ще локальні найменування, обмежені територіально. Так, на Поділлі цей інструмент називають *дудкою* (від *дудити* – “грати на дудці або іншому духовому інструменті” [12, т.II, с.431] із фонетичними (*дудка* [5, с.46]) і словотвірними варіантами (*дудина* [4, т.I, с.208], *дудочка* – “зменш., пестл. до дудка” [12, т.II, с.432]), *дудчина* [18, с.193]; *очеретяна дудка* або *очеретянка* [1, с.11].

На Бойківщині цей інструмент відомий під назвою *пищалка* [18, с.205] (від *пищати* – “в результаті якої-небудь дії видавати високий протяжний звук, писк (про неживі предмети)” [12, т.VI, с.375]) із різним фонетичним і словотвірним оформленням: *пищавка* [с.Ільник, с.Івашковець, с.Гребенів, с.Жукотин, с.Орява, с.Хітарь; 9, т.III, с.155], *пищавка* [с.Коростів], *пищало* (*свисток*) [9, т. III, с.156], *пищаль* [17, с.39], *пищівка*, лемк. *пищалечка* [18, с.205, 207], *пищявка*, *пищявця*, *пищявочка* [6, ч.II, с.64], *пищялка* [18, с.213], *деревчанка* – “найулюбленіша у бойків сопілка з денцем (*пищявка*, *пищялка*, *деревчанка*)” [2, с.267]. Від основи *писк* знаходимо ще такі утворення: *пискавка* – “дитяча іграшка, яка утворює пискливі звуки” [12, т.VI, с.363], *пискалка* [7, т.II, с.458], *пискавец*, *попискала* – “у цих інструментах немає початкової висоти тону й абсолютного тонового настроювання, вони імітують голоси птахів, на них можна грати коломийки” [21, с.347].

В карпатських регіонах України на позначення сопілки доволі поширеними є назви *гайда*, *гойда*. Ці лексеми відзначаються омонімічністю: *гайда* – *флейта* [9, т.I, с.265]; *сопілка* [6, ч.I, с.157]; рід *пастушої свирілі* [9, т.I, с.345-346]; *волинка* [9, т. I, с.345-346]; з демінутивами: *гайдиця*, *гайдичка* [9, т.I, с.345]. На Гуцульщині *гайдицею* ще називають кларнетоподібний музичний інструмент *шалмей* – “кларнети in B, in S, достроювані in D; альтовий і теноровий саксофони” [21, с.952]. Термін *гойда* теж не є однозначним: “на Угорщині (Закарпатті – уточнення наше) флюеру називали *гойда*, звідси грати на флюеру – *гойдати*” [18, с.199]; “шість дірок звирьхи, енна здоли, пишчок, головка, воронка від голови” [с.Ясінка]. Лексема *гайдиця* має ще такі значення: “з жита, язичок затне, поробить дірки, гі на пишавку” [с.Риків], “робив з стебла жита, на *гайдицю* заграй” [с.Орява]; *волинка* [9, т.I, с.299].

На Гуцульщині більш поширеним є вид *сопілки* без *дна* (*денця*): *флерка*, *фрелка*, *флюера*, *теленка* та ін. А *сопілка* (свистячий інструмент із денцем у місці вдунання повітря) відомий під назвою *денцівка* – “бо має дно” [с.Стебні], “сопілка, що має денце” [с.Шибений] з синонімами: *денцівка* [с.Зелене], *одинарна денцівка*, *поединка* [21, с.348].

Залежно від конструкції і розмірів *незадненні сопілки* (*денцівки*) у Гуцульщині відомі під такими назвами: *фрілка* – “коротка циліндрична трубка, дерев'яна або металева, без свистка, з 6 отворами” [21, с.352], *фрела*, *фреля*, *фрелочка* [с.Стебні], *фрало* [4, т.II, с.1030], *флерка* – “невеличка цівка з отворами, але без денця” [с.Зелене]. Цей же

інструмент іноді називають *зубівка* – “у процесі звукодобування беруть участь не тільки губи, але й зуби,.. це звичайна дерев’яна дудочка, на якій вирізають чи випікають шість голосових отворів” [3, с.38], *флюяра* – “вид басової зубівки, в якій збережено її структуру і принципи звукодобування” [3, с.38], *флюярка* [4, т.ІІ, с.1029], *флюярочка* [9, т.ІV, с.378], *флюяра* [11, с.130], *флюяра* [6, ч. ІІ, с.331], *флюера* [4, т.ІІ, с.1029], *флюєрка* [с.Шибений], *фюяра* [11, с.40], *фюярка* [9, т. ІV, с.381], *фюярка* [20, с.137]. Г.Хоткевич до назви *флюяра* подає ще синоніми *пискалка*, *піскалка*, *піскалечка*, які поширені на Лемківщині – “*пискалечка* пискат і на єдній дірці” [18, с.199].

Більш давнім видом *флюєрки* (*зубівки*) є *теленка*. Цей інструмент не має отворів для пальців, а висота звука на ній змінюється передудуванням та затулюванням нижнього отвору вказівним пальцем правої руки. Найкраще зберігся він на Гуцульщині у таких варіантах: *теленка* – “розм., рідк. Те саме, що *зубівка*” [12, т.Х, с.62], *теленочка* [9, т.ІV, с.252], *телинка*, *теленка* [18, с.202], *телинка* [9, т.ІV, с.260], *тиленка* – “без дірок, пальцем ковтат си, з верби, на весні грают” [с.Стебні], *диленка* [с.Зелене]. Для позначення цього інструмента на Бойківщині наявні ще такі поодинокі номінації, які є термінологізованими словосполученнями: *вівчарська пищавка*, *полонинська пищавка* – “з верби, має єнну дірку здолі, то гуцули грают” [с.Риків], *кальварівська пищавка* [с.Хітарь], *полонинська флюяра* [2, с.267], *весняна скосівка* – “звичайна, без будь-яких отворів на стінках, циліндрична цівка з кори, дерева або металу,.. робили її весною, коли легко знімається кора з рівного прута верби” [2, с.267], а також лексеми *оріхівка* – “півметра мала, оріхова била” [с.Хітарь], *сирівочка* – “телинка з сьвіжої кори” [17, т.ІV, с.11], *свирівка* – “дуже близька до сопілки, тільки без дьенця і голосника” [2, с.267], *скосівка* [20, с.137], *скосок* – “діточа грайка, малейка пищавка, ни є рівно голова, що ся дує, а скісно” [с.Жукотин].

На основі денцівки (сопілки) в Україні створено *півтора-* та *дводенцівку*. Ці музичні інструменти виготовляються з одного шматка дерева завдовжки біля півметра. У півтораденцівці одна *трубка* (*цівка*) довга, а друга – майже вдвічі коротша, у дводенцівці обидві трубки однакові за розміром.

Але якщо півтораденцівка виступає під єдиною назвою – *півтораденцівка* [1, с.32; 3, с.39], то *дводенцівка* (*подвійна денцівка*) відзначається поліномічністю, цей інструмент відомий під такими назвами: *близниці* [с.Шибений], *подвійна близниця*, *двійниця*, *двойниця*, *двійна денцівка* [с.Зелене], *дубельтівка*, *каробки* – “дві сопівці з денцем, двоє денцій, дві денцівці докупя” [с.Стебні], *жоломіга* [1, с.33; 3, с.40], *джоломія* [9, т.І, с.376], *жоломія* [9, т.І, с.490], *жоломейка* [11, с.87], *джоломійка* [16, т. І, с.398], *жоломійка* [9, т.І, с.490], *жоломейка* [11, с.18, 87], *шалмай* [5, с.125], *шоломія*, *шаламая*, *шоломійка* [18, с.260], *жалійка* [14, т. ІХ, с.419], *жалейка* [11, с.87], *жалейка* [11, с.18], *жілейка* [11, с.88].

На Гуцульщині для позначення назви цього інструмента знаходимо ще номінацію *мантелів* – “з дірками, більша від денцівки, грубий голос, має дно” [с.Шибений], *монтелєв* – “дводенцівка, “близнівка” – двоствольна флейта, у якої на правій трубці розташовано 5 або 6 отворів. А на лівій їх взагалі немає” [21, с.351].

Загальновідомий, поширений у багатьох країнах світу народний духовий музичний інструмент *флейта Пана*, *сирінкс* [5, с.55] має в Україні такі синонімічні назви: *свірки* [14, т.ІХ, с.419], *кувця* [3, с.40], *цєвниця*, *цівниця* [16, т.ІV, с.386] у східних регіонах України; *свиріль* [19, с.85], *багатоцівковий свиріль* [18, с.181], *свирель* [11, с.118], *свирілка*, *свирілочка* [16, т. V, с.246] у різних регіонах; *ребро* [с.Шибений] – одностайна назва на Гуцульщині.

Цівки (трубки, рурки) кувиці можуть бути розташовані послідовно, від найдовшої до найкоротшої, цей інструмент тоді називається *однобічною свиріллю* [1, с.34]; кувиця з найдовшою цівкою посередині і з найкоротшими цівками по краях зветь *двобічною свиріллю* [1, с.34].

Від дієслова *свистіти* (видавати, утворювати свист) [12, т.IX, с.75] утворено чимало назв на позначення примітивних саморобних інструментів, окарин, дитячих іграшок, які фіксуємо під такими номінаціями: *свистак* – “з верби, з кори” [с.Риків], *свистало* – “пищало діточе” [с.Жукотин], *свистала* – “з вільхи, як кора відстає, кору здойме, стане порожнє, зробит кілок і так свищи, без дірок” [с. Івашковець], *свистик* [9, т.IV, с.107], *свисток* [16, т.V, с.269], *свиставка*, *свистальце*, *свистілка* [16, т.V, с.269], *свищик* [9, т. IV, с. 107], *свистель* [4, т.II, с.854], *свистівка* [с.Радванці, с.Волиця], *свистілка* [17, т.IV, с.11], *свистачка*, *свистик*, *свистулька* [16, т.V. С.269], *свисток* – “пристрій для подавання сигналів за допомогою свисту; дитяча іграшка, за допомогою якої утворюють свист” [12, т.IX, с.75], *свистун* [9, т.IV, с.107], *свістун* – “з вирьби, з гусячого пір'я” [с.Губків], *свистачок* [16, т.V, с.269], *свистунець*, *свистунчик*, *свистулька* [7, т.III, с.247], *свистілонька*, *свистілочка* [9, т. IV, с.107; 16, т.V, с.269].

Для різного роду пристосувань, керамічних виробів, окарин, дитячих іграшок, пов'язаних із творенням різноманітних звукових ефектів використовуються в музичному побуті українського народу такі назви: *вабик* – “дудочка або інший предмет для приваблювання, заманювання птахів та звірів звуками, що наслідують їх голоси” [12, т.I, с. 273], “приманная свистулька” [17, т.IV, с.11] від *вабити* – приманювати птахів та звірів вабилом або звуками, підробленими під їх голос” [12, т.VI, с.375], *гучок* – “іграшка: волчокъ. Особаго рода играшка изъ кости” – від *гучати* – “звучать, шуметь, гудеть” [9, т.I, с.344], *дзига* – “дитяча іграшка у вигляді круга або кулі на осі, яка при швидкому обертанні утримується у вертикальному положенні” [12, т.II, с.267], *дзига*, *дзога* [4, т.I, с.180], *покотьоло*, *покотьольце* – “дерев'яний кружок (детская играшка) [9, т.III, с.276], *фуркало*, зменш., пестл. *фуркальце* – 1.“те саме, що дзига” [12, т.X, с.655], 2.“іграшка: волчокъ, 3. Снаряд, съ помощью котораго вслугивают в саду или огородъ птицъ или свиней: нечто подобное кнуту, къ короткой веревочке котораго привязана дощечка” [9, т.IV, с.380] – від *фуркати* – “трещать фуркалом; отлетать съ шумом” [9, т.IV, с.380], *фиркавка* – “іграшка, дзига” [6, ч.II, с.330], *очеретянка* – “дудка, дудочка з очерету” [17, т.IV, с.125], *пищало* – “з гуски перо” [с.Климець] – від *пищати* – “в результаті якої-небудь дії видавати високий протяжний звук, писк” [12, т.VI, с.375], *пікола* – “з липи, менше, без дірок” [с.Івашковець], *пікало* – “дитяча іграшка, що пікає, тобто пищить, пор. гуц. *пікавка*” [6, ч.II, с.72], *фитилівка* – «пищавка гірша, в ню не мож було заграти, з тростини, 3-4 дірки, корок» [с.Хітарь], *фівкало* [с.Стебні] – від *фівкати* – “свистіти” [6, ч.II, с.330], *фуртало*, мн. *фуртала* – “дошинка, дві дзюрки, шнурок розмело і воно вуркає, з веретена було ще фуртало, забавка дїтьом” [с.Білозірка], *гребінець* – “за характером звука і принципами гри гребінець і очеретина – однотипні інструменти. Виконавець прикладає до гребінця тонкий цигарковий папір і починає, як на очеретині, густу мелодію” [3, с.50], *окарина* – (іт.osarina) – “невеликий глиняний музичний інструмент, звуком подібний до флейти” [10, с.508], *баранчики*, *коники*, *півники*, *солов'ї* – “згодом, коли розквітло гончарство, з'являються перші *іграшки-свистілки - півники, солов'ї, баранчики, коники*” [1, с.6], *зозулька* – “свисткові флейти – *зозуля керамічна* (“зозулька”) [21, с.348], *курочка*, *курка* [с.Шибений], *коник-свистун* [18, с.171].

З інших назв духових інструментів назвемо ще *шторт* (*перезудник*) – “татунок великої пищалки” [18, с.262], *поморт* – “найгрубша пищалка, віддаюча басом” [18, с.261], *кувички*, *кувикли*, *кугикли* – “народний духовий інструмент, подібний до сопілки” [19, с.56], Г.Таранов ці назви вважає російськими і утотожнює їх з українськими *свірки* або *кувиці* [14, т.IX, с.419].

Старовинний український народний амбушурний музичний інструмент, що найкраще зберігся в карпатських регіонах України – Гуцульщині, Бойківщині, Буковині, Закарпатті, а також Волині – *трембіта*, фіксується ще під такими назвами: *трембета* [6, ч.II, с.304], *тримбіта* [9, т.IV, с.283], *трубета* [9, т.IV, с.288], *трумбета*, *трумбеточка* [9, т.IV, с.289], *трумбіта* [с.Жупане, Орява, Риків, Хітарь, Ясінка], *тромбета* [6, ч.II, с.304], *труба*, *труба полонинцька* [с.Хітарь], *гуцульська труба* [с.Тухолька], *лігавка* [18, с.236], *труба лігава* [Волинське Полісся; 3, с.28], з деминутивами *трембітка*, *трембіточка*, *требулька* [4, т.II, с.981].

Найпростіший і найдавніший за часом виникнення духовий амбушурний інструмент (пастуший, мисливський) найкраще зберігся в гірських районах Карпат (Гуцульщина, Бойківщина) під назвами *ріг* [9, т. IV, с. 20] *ріжок* [17, т. III, с. 273], *ріжечок*, *ріжочок* [7, т. III, с. 204]. Назва виникла внаслідок переосмислення матеріалу, з якого виготовляють цей інструмент (роги тура, вола і т.п.). На Бойківщині побутують ще такі назви цього інструмента: *ріх* – “трубит, також мисливці згойкуються” [с.Риків], *рожок* – “то, що скосок, но енчим голосом відмов’ело, грубшу воронку мав, грубший був” [с.Жукотин], “*труба, трумбета з кайлів*” [с.Ясінка], “*ріх з кайлів*, угорські воли з великими рогами” [с.Тухолька], порівн. у Б.Грінченка – “кайла – венгерський бьць съ большими рогами» [9, т.II, с.208], *трубка з рога* – “варташ ходив, трубив на трубку з рога” [с.Климець].

Для цієї музичної реалії у словнику Б.Грінченка фігурує ще назва *шипош* – “род музыкального рога или трубы” [9, т.IV, с.495]; ця ж назва згадується у відомій праці Г.Хоткевича “Музичні інструменти українського народу” [18], у “Словнику музичних термінів” Ю.Юцевича подається назва *жалійка* [19, с.40], а проєкт “Словника музичної термінології” фіксує цю лексему з такими фонетичними відмінностями: *жалейка* [11, с.87], *жалейка* [11, с.18], *жілейка* [11, с.88].

Крім того, номінація *ріг* (*ріжок*) виступає у таких складених термінах: *альпійський ріг* [5, с.14], *англійський ріг* [11, с.11, 39], *англійський ріжок* [11, с.116] – *валторна* [11, с.116] і *вальдгорн* [11, с.59], *античний ріг* [5, с.34], *воловий ріг* [5, с.25], *гасловий ріг* [5, с.25], *гасловий ріжок* [11, с.116], *ловецький ріг* [5, с.34], *пастуший ріг* [5, с.34], *природний ріг* – “без вентилів” [5, с.74], *поштовий ріг* [5, с.111], *сигнальний ріг* [11, с.39], *сигнальний ріжок* [11, с.116], *стрілецький ріг* [11, с.39, 111], *хлипковий ріг* [5, с.77], *саксів ріг* – “нім, Saxhorn – вузько мензурована крилівка” [5, с.125].

Головним представником лінгвальних духових музичних інструментів є відома у всьому світі і збережена і нині в Україні (переважно в карпатських регіонах, Поділлі, Волині) *дуда* (фр. мюзет), для позначення якої вживаються такі назви: *баран* [15, т.I, с.375], *волинка* (А.Гуменюк цю назву пов’язує з Волинню [3, с.43]), *гайда*, *гайдиця*, *гайдичка* [4, т.II, с.167], *гойдиця* [9, т.I, с.299], *дуда* [17, т.I, с.204; 12, т.II, с.431], *дудиця* [4, т.I, с.208], *дудка*, *дутка* – “з молодого кізлети вовнов всередину” [с.Шибений], *коза* [9, т.II, с.264], *козиця* [9, т.II, с.266], *міх* [15, т.I, с.375].

За принципом звукодобування до духових язичкових інструментів наближається старовинний, поширений серед багатьох народів світу, народний язичково-щипковий інструмент ударного типу – *варган* (грецьке запозичення) [10, с.119]. Найкраще він

зберігся і навіть поширений в гірських районах Карпат (Гуцульщина, Бойківщина) в середовищі вівчарів, але узвичаївся в усій Україні під назвою *дримба*, хоча відомі ще такі найменування: *вигран* [11, с.78], *виграни* [17, т.І, с.64], *вирган* [9, т.І, с.181], *вігран* [9, т.І, с.203], *вірган* [9, т.І, с.239], *органи* [4, т.І, с.72], *дримля*, *дрімля* [13, с.94; с.Радванці, с.Жукотин], *дрімка* [6, ч.І, с.235; с.Плав'є, с.Риків], *дрімки* [с.Івашковець], *дрімливизи*, *дрімота* [с.Гребенів, с.Коростів], *зубанка* [11, с. 13], *органець* [9, т. III, с.62], *дремба* [с.Зелене, с.Стебні, с.Шибений], *орган* [лемк. 18, с.269], *доромба*, *турумба* [с.Климець, с.Жупане, с.Тухолька].

Українці, як один із древніх народів, витворили свій оригінальний лексичний запас на позначення відповідних музичних реалій, зокрема духових музичних інструментів. Поряд із запозиченнями (гобой, фагот, кларнет, тромбон) маємо в розпорядженні української мови доволі розвинуту термінологію, утворену на національній основі засобами українського термінотворення (сопілка, денцівка, дудка, зубівка, очеретянка, пишалка, півтораденцівка, ребро, свистало, теленка, цівниця). Цей лексичний пласт української мови заслуговує на пильнішу, ніж досі увагу як музикантів-інструментознавців, так і лінгвістів, адже саме тут маємо своєрідне відбиття мовної картини світу.

1. Бобровникова Є. *Граї, музико.* – К., 1968. – 84 с. 2. Булик З., Дем'ян І. *Народні музичні інструменти // Бойківщина. Історико-етнографічне дослідження.* – К., 1983. – С. 265-269. 3. Гуменюк А.І. *Українські народні музичні інструменти.* – К., 1967. – 244 с. 4. Желехівський Є., Недільський С. *Малорусько-німецький словар.* – Львів, 1886. – Т.І-ІІ. 5. Лисько З. *Музичний словник.* – Стрий, 1933. – 165 с. 6. Онишкевич М. *Словник бойківських говірок.* – К., 1984. – Ч.І-ІІ. 7. *Русско-украинский словарь в трех томах.* – К., 1969. – Т.І-ІІІ. 8. Скляр І. *Подарунок сопілкарям.* – К., 1968. – 60 с. 9. *Словарь української мови. За ред. Б.Грінченка.* – К., 1907-1909. – Т.І-ІV. 10. *Словник іншомовних слів. За ред. О.Мельничука.* – К., 1974. – 776 с. 11. *Словник музичної термінології. Проект.* – Харків-Київ, 1930. – 135 с. 12. *Словник української мови в 11-ти томах.* – К., 1970-1980. – Т.І-ХІ. 13. Суха Л. *Українські народні музичні інструменти // Український календар.* – Варшава, 1966. – С. 281-287. 14. *Українська радянська енциклопедія.* – К., 1959-1968. – Т. І-ХVІІ. 15. *Український радянський енциклопедичний словник у трьох томах.* – К., 1966-1968. – Т. І-ІІІ. 16. *Українсько-російський словник.* – К., 1953-1963. – Т.І-ІV. 17. Уманець М., Спілка А. *Словарь російсько-український.* – Львів, 1893-1898. – Т.І-V. 18. Хоткевич Г. *Музичні інструменти українського народу.* – Харків, 1930. 19. Юцєвич Ю. *Словник музичних термінів.* – К., 1971. – 142 с. 20. Яремко Б. *Виготовлення традиційних карпатських народних флейт // Записки НТШ. Праці секції етнографії та фольклористики.* – Львів, 1992. – Т. ССХХІІІ. – С. 137-154. 21. Яремко Б. *Народні музичні інструменти // Гуцульщина. Історико-етнографічне дослідження.* – К., 1987. – С. 346-353. 22. *Матеріали діалектологічних експедицій З.Булика на хуторі Майдан, у селах Губків, Маренін Березнівського р-ну Рівненської обл., Радванці, Волиця Радехівського р-ну Львівської обл., Білозірка Лановецького р-ну Тернопільської обл., Ільник, Жукотин, Ясінка Турківського р-ну Львівської обл., Зелене, Стебні, Шибений Верховинського р-ну Івано-Франківської обл., Гребенів, Івашковець, Климець, Коростів, Орляв, Плав'є, Риків, Тухолька, Хітарь Стрийського р-ну Львівської обл.*

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОВКІЛЛЯ: ВИЗНАЧЕННЯ, СКЛАДОВІ, ТЕРМІНОЛОГІЧНА ЛЕКСИКА

© Богдан Пунько, 2000

Національний аграрний університет, Київ

На порозі тисячоліть серед відомих глобальних проблем людства на перше місце вийшла серйозна загроза життєздатності планети Земля. Людська цивілізація на невеличкому «космічному кораблі», яким є Земля, може загинути від тісноти; накопичення власних нечистот; радіоактивного і хімічного забруднення ґрунтів, води, повітря та продуктів харчування; від дегуманізації цивілізації, викликаної тим, що люди